

16
natm. 45.

14

DISSERTATIO
IVRIS NATVRALIS
DE
1763
AEQVALITATE PRETII
IN
CONTRACTIBVS SERVANDA.

QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE,
PRAESIDE

P. 906
FRIDERICO GOTHOFREDO

I. A. F. SCHLEGTENDAL,
IVR. D. ET P. P. O. H. T. ACAD. RECTORE
PUBLICE DEFENDENDAM
SUSCIPLET

WERNERVS REINHARDVS BERNHARDVS
DE MVNTZ,
CLIVO CLIVENSIS.
DIE XII. AVGVSTI MDCCLXIII.
H. L. Q. S.

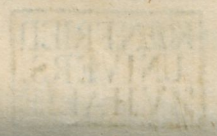

TEVTOBVRGI AD RHENVVM,
TYPIS FRANCISC. ADOLPH. BENTHON,
ACAD. TYPOGR.

DISPOSITIO
GENERICAE BIBLIOTHECAE
DOCTISSIMO
ALBOVADIO M. N. O. ETI
IOHANNI WERNERLO
CONTRASTIA
SERTISSIMO DE POT. IPRMI
REGISORONSI
DOMINUS KOTRIE DE IPRMI
CARIER. KEI MILITARI
ALDOVADIO M. N. O. ETI
DOMINUS KOTRIE DE IPRMI
IN DEPTN. O. H. N. N. N. N.
MARTINO DE IPRMI
CONTRASTIA
WERNERLO DE IPRMI
AD KOTRIE DE IPRMI
DIE XII AUGUSTI MDCCXIII
FRANCISCO ADOLPHO DE IPRMI
ACAD. TYOM. S. I. S. N. N. N.

1713

V I R O
GENEROSO, AMPLISSIMO, ATQUE
DOCTISSIMO.
D O M I N O
IOHANNI WERNERO
DE MVNTZ,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
REGIS BORUSSIAE
DOMINI NOSTRI LONGE CLEMENTISSIMI
CAMERÆ REI MILITARIS
E T
DOMANIORVM
IN DVCATV CLIVENSI, PRINCIPATV
MEVRSANO ET COMITATV
MARCANO
CONSILIARIO,
PATRVO SVO
AD ROGVM VSQVE COLENDO.

Hancce Dissertationem cum voto
omnigenae felicitatis dat, dicat,
dedicat

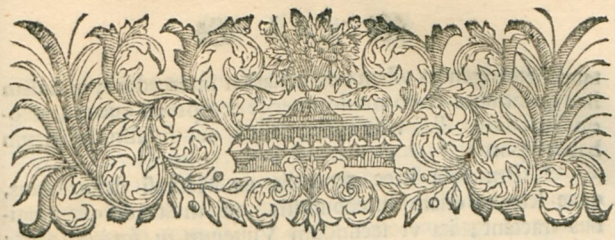
Observantissimus Nepos
W. R. B. DE MVNTZ.

N I R O
 G E N E R O S O , A M P L I S S I M O , A T Q U E
 D E C I S S I M O .
 D O M I N O
 I O H A N N I W E R N E R O
 D E M V N T Z
 S E R E N I S S I M I A C P O T E N T I S S I M I
 R E G I S B O R U S S I A E
 D O M I N I N O S T R I L O N G E C L E M E N T I S S I M I
 C A M E R A E R E I M I L I T A R I S
 I N D I C A T V C I V I L I S , P R I N C I P A T V
 M E V R S A N O E T C O M I T A T V
 M A R C A N O
 C O N S I L I A R I O .
 P A T R V O S V O
 A D R O G A M V S Q V E C O L E N D O .

Hanc Dissertationem cum voto
 omnigenae sollicitudinis
 dedit

Observantissimus Nepos
 W. H. B. de MUNTZ

DISSERTATIO
IVRIS NATVRALIS
DE
AEQVALITATE PRETII
IN CONTRACTIBVS SERVANDA.

---

§. I.

De aequalitate pretii in contractibus acturis nonnulla de ipsa aequalitate nec non de contractibus et de pretio in illis interueniente erunt praemonenda. Aequalia vocant mathematici, quae sibi possunt substitui salua quantitate: Aequalitas igitur erit conuenientia rerum ratione quantitatis. Quantitas vero ex pluribus vnitatibus homogeneis constat; vnitates enim diuersi generis quantitatem non constituunt; sic centum equi et centum aurei non constituunt ducenta, quia hae quantitates ad vnum genus non pertinent. Colligimus inde, neque inter quanti-

A

tates

tates heterogeneas ullam aequalitatem intercedere; quoniam
hae quantitates nullo modo inter se comparari queunt, adeo-
que nec inter illas vlla conuenientia aut substitutio locum
habere potest. *

* Principia haec generalia ex Mathesi desumimus,
quae scientia etiam Iureconsultis, qui multa de quantitati-
bus tractant, ita vt secundum Vulteiū in *Iurisprudentia*
Lib. I. cap. 62. omnes res incorporales ipsis in quantita-
tes et qualitates diuidantur, adprime est vtilis. Vsum hu-
ius scientiae in Iurisprudentia non mediocriter commendat
Auerrian. *Interpret. Iur.* Habemus etiam inter Ictos, quo-
rum insignia sunt in hanc disciplinam merita, ex quibus
illustrem solum Leibnitium inuentorem calculi differentia-
lis nominare sufficit.

§. II. Contractus siue pactum est actio vel negotium
duorum vel plurium, quo in aliquid praestandum consen-
tiunt. Contractum a pacto hic non distinximus, etsi alii
illud super re quae in commercio est, hoc super alia quavis
iniri velint; re ipsa hanc distinctionem non omni vtilitate,
etiam in ipso iure civili carere, ex iis quae infra §. 7. vbi de
regulis in pretio constituendo obseruandis agemus, dicenda
sunt, colligi potest; at inter voces pacti et contractus tamen
haec intercedere differentia non videtur. Diximus contra-
ctum esse actionem vel negotium quo quidam consentiunt;
non ergo vt Icti Romani consensus est ipse contractus, sed
potius requisitum illius; at illi plures similes definitiones
reliquerunt v. c. feruitutis, thesauri aliasque, de rebus magis
quam de verbis solliciti, nisi de ipsa verborum proprie-
tate et vario sensu ageretur. Secundum analogiam verbo-
rum etiam pactum a pactione et conuentione adhuc discerni
posset, vt illud negotium, hoc vero actionem notet;
verum cum hoc discrimen vsu non obseruetur, ad illud nos
quoque non attendemus. Diximus duorum vel plurium;
eti

etsi posterius non ita frequenter accidat, praesertim si neque plures conventiones pro vna eademque, neque plures personas idem coniunctim promittentes pro diuersis habeas. Consensus vt plurimum eandem sententiam plurimum super re aliqua indicat; at hic aliquid amplius notat, scil. ex vna parte iuris perfecti translationem quam promissionem vocant, ex altera vero eiusdem acceptationem; talis enim demum producit obligationem perfectam ex pacto oriundam, quia sic demum nulla adest ratio, quare alter id denegare velit, quod alteri ab ipso inuito exigendi potestatem concessit, quam ipse vi libertatis sibi a Deo attributae omnino concedere, quamque alter ex eadem ratione adquirere poterat. Caetera quia, vti ex vsu quotidiano, ex quo verba maxime aestimanda sunt, constat, declaratio voluntatis de aliquo praestando alteri facta subsequente illius gratiarum actione hunc animum continet; hinc ex ista sola perfecta obligatio nascitur, nisi quis contrarium manifesto declarauerit. Tandem conueniunt partes in aliquo praestandum: quo vocabulo hic omnia, quae alter aliquo modo promittere et alter accipere potest, siue danda siue facienda comprehenduntur. *

* Latius ita definitionem pacti et contractus euoluimus, non quod haec noua sint, sed quia in sequentibus his principiis, de quibus tamen adhuc quidam disputant, vti necesse erit; Interim si cui haec non sufficiant; eum ad alios qui ex professo haec tractarunt ablegare debemus, quia latiore tractationem scopus noster et limites dissertationis academicae non permittunt.

§. III. Aequalitas in contractibus duplex considerari potest, tum personarum contrahentium tum pretii: vtraque in aliis etiam negotiis saepe spectanda est; haec tamen non adeo late se extendit ac illa, et illa quidem iterum duplici modo diuiditur, nempe tum in aequalitatem iuris et perfectionum, tum in aequalitatem ordinis et imperii. Quod

△ 2

ad

ad perfectiones attinet, in omnibus fere diuerfos illarum gradus inuenimus; at quia vnus hac alter fere alia excellit, inter ipsas vero perfectiones quae altera magis sit eximia, aestimare, vt plurimum ob deficientes de quantitate illarum relatiua regulas adcuratiores difficilius est; hinc saepissime incertum, quis hic sit alteri praefendus. Illud solum hic ex amore aliorum, generali actionum nostrarum regula colligi potest, quemque ad perfectiones alterius agnosendas, et voluptatem ex iis percipiendam, adeoque et vt perfectiori cedat esse obligatum; quia vero haec obligatio tantum imperfecta est, de qua hic non agimus, hinc in vltiores illius effectus non inquirimus. Aequalitas iuris illa est, quae ex iure perfecto oritur. Natura illa obtinet inter omnes homines parentibus et liberis aliisque personis rationis vsu destitutis solis exceptis, quamdiu scilicet hi in potestate parentum et tutorum sunt constituti. Deus enim quemque hominem sibi soli nequam vero alteri homini subiectum creauit, verum potius illum liberum moderatorem et arbitrum actionum suarum constituit, nisi ipse huic liberati renunciauerit. * Pertinet vero haec aequalitas non ad imperium solum verum etiam ad ordinem; cum etiam inritu illius nulla ratio obligationis perfectae alteri cedendi allegari queat.

* Haec aequalitas siue libertas videtur esse vnicum et generale principium omnium obligationum perfectarum inter homines. Hobbesius non longe ab illo principio abit, dum ius omnium in omnes principium iuris naturalis constituit. Falsissima tamen est illa propositio, quia sine limitibus ex voluntate diuina quam negligit Hobbesius constituendis in licentiam et facultatem laedendi abit; quae non ius sed iniuriam constituit.

§. IV. Haec aequalitas personarum in contractibus vsu nequam destituitur. Etiam enim alias inaequales sint per:

personae contrahentes; vnusque alterius imperio sit subiectus: contrahendo tamen indicat, se hac in parte imperio suo vti nolle, immo alteri potius eatenus ius in suas actiones concedere. Sequitur ex illa, neutri contrahentium ab altero quid extra leges contractus petere licere; et si forte illud ex natura contractus generali faciat, illum alteri idem ius concedere oportere. Neque minus vim, dolum, errorem contractus vitare eadem docet, etsi id quidem ex consensu deficiente clarius et adcuratius deriuetur.

§. V. Contractus in gratuitos onerosos et mixtos diuiduntur. Gratuiti dicuntur in quibus quis aliquid accipit et nihil vicissim praestat; onerosi in quibus quis tantum praestat quantum accepit; mixti in quibus quis aliquid vicissim praestat, sed non tantum quantum accepit. Quartum ergo huius diuisionis membrum non constituunt contractus aleam continentes, qui etiam prorsus non ad hanc diuisionem sed ad illam in certos et incertos sunt referendi. Spes enim lucri, non ipsum lucrum, quod adhuc incertum est, hic aestimanda venit; illa vero vel emi in solidum vel donari, vel etiam vtrumque simul pro parte fieri potest.

In contractibus gratuitis tantum ab vna parte aliquid praestatur, cuius adeo nulla cum alia aliqua re instituitur comparatio; in contractibus onerosis tantum vicissim praestandum est quantum quis accepit; siue ex vtraque parte praestanda oportet esse aequalia; in mixtis non tantum reddendum est quantum quis accepit, ergo hoc illo maius esse necesse est. Quantitas ergo aliqua homogenea constituenda est, quae diuersis rebus, super quibus contractus ineundi sunt, tribuatur; quia sine quantitate neque aequale aliquid neque maius aut minus concipi potest §. I.

§. VI. Ipsa haec quantitas, quae rei alicui constituitur, eiusdem pretium vocatur. Aestimatur vero illud ex sola

utilitate, quam ex rebus percipere solemus. Hanc enim in rebus adquirendis adeoque etiam in contrahendo homines aestimare solent, et illa ipsa etiam tanquam qualitas homogenea efficit, ut res diuersi generis, quod alias fieri haud posset, inter se comparari queant; Utilitas vero hic est complexus omnium, quae hominibus ad necessitatem, perfectionem et voluptatem siue veram siue imaginariam inferuiunt. Comparatio utilitatis ex diuersis rebus percipiendae, adeoque etiam constitutio pretii rerum aliquando facilius aliquando difficilius est. Facilis illa est in rebus fungibilibus eiusdem generis; Quum enim in illis ex ipsa earum natura inter omnes homines recepta sit regula, illas in quantitate consistere, id est res alias eiusdem generis et quantitatis aliis esse aequales; eadem quantitas harum rerum eiusdem pretii erit. Etiam hic vero differens hominum iudicium de utilitate ex tempore, loco quin et aliquando ex aliqua qualitatis earum rerum diuersitate siue minima siue etiam imaginaria tantum, nonnunquam difficultates parit. Difficillima ea est in omnibus rebus aliis siue speciebus siue etiam fungibilibus diuersi generis. Utilitas enim ex rebus percipienda ex variis eiusdem qualitatis aestimanda est. At in paucarum qualitatum dimensione earumque fere simplicium et certum semper ordinem seruantium usque adhuc certae regulae constitui potuerunt, neququam vero in omnibus; multo minus ergo diuersae qualitates communem aliquam mensuram semper recipiunt.

§. VII. Difficultatem auget qualitas earum rerum, quae inestimabiles vocantur. Scilicet quaedam bona et praesertim ea animi, corporis et fortunae reuera tantum inter se differunt, ut haec intuitu illorum pro nihilo habenda sint; At conditio hominum tamen illa est, ut nulli sola bona vel animi vel corporis vel fortunae sufficiant, sed quemlibet omnibus illis ex parte instructum esse oporteat, ita ut vna
spe-

species alteram adiuuet et promoueat; vnde sequitur vnum genus saepe cum altero commutandum esse. Quum vero ipsae illae res aestimationem non recipiant, inter homines conuenit, vt non tam ipsae illae res erga se inuicem aestimentur, quam potius necessitatis vtriusque ratio habeatur; quod Icti Romani distinctione inter mercedem et honorarium satis eleganter indicant. Quomodo vero huius pretii in delictis ratio sit habenda, vt ostendamus, nostrae Dissertationis scopus non permittit.

§. VIII. Neque vero in pretio rerum constituendo inter omnes conuenit, sed vel maxime etiam hic verum esse discimus, varios esse hominum sensus. Diuidi hac ratione potest pretium in commune et singulare. Commune pretium est, quod plurimi homines in quolibet loco constituerunt. Non sine ratione enim in ipso pretio communi constituendo certum locum respiciendum putamus; quia alias nimia esset illius incertitudo, et fere semper ad pretium illius loci in quo res illa reperitur respici solet. Etiam hoc tamen adhuc latitudinem aliquam vt plurimum habet. In paucissimis enim rebus homines in pretio constituendo in puncto conuenire solent; Attamen consensu eorum tacito termini quidam constitui vt plurimum sunt, quos pretium alicuius rei non egrediatur. Singulare pretium vocamus, quod vel vnus vel pauci quidam rebus nonnullis constituunt; quod adeoque communi vel maius vel minus esse potest; illud si ex singulari certi cuiusdam hominis vel etiam paucorum erga rem illam affectu oriatur, pretium adfectionis vocari solet. De causis pretii singularis hic nihil amplius addo, quia in illas adhuc deinceps inquirendum erit. *

* De ipso pretio rerum constituendo tum Perillustr. Henr. de Coccej. *Dissert. de vero rerum pretio*, tum etiam Chr. Thomaf. *Dissert. de pretio adfectionis in res fungibiles non cadente* videri possunt.

§. IX. Licet contrahentibus a pretio communi quantum volunt recedere, et contractus non ideo minus onerosus est, et validam producit obligationem. Dominus enim vi liberae dispositionis ipsi soli competentis rei suae quam maximum potest pretium statuere, non vero alterum cogere ut in illud consentiat; si vero sponte consenserit, nulla allegari potest ratio, cur non ex principiis §. II. propositis negotium valere debeat. Eodem prorsus argumento utimur, si alter rei meae longe inferius communi pretium statuerit, et ego in illud consenserim. In genere consensus est praecipuum contractuum requisitum, cui tamen lex saepe alia quaedam addit. At consensus per abitionem a pretio communi nullo modo impeditur; neque Lex Naturalis vetat ab eo recedere, cum ea et domino liberrimam super re sua dispositionem adeoque et super eius alienatione, neque minus alteri quid pro ea vicissim dare velit, concesserit. Licet ergo contrahentibus a pretio communi salva manente obligatione ex tali negotio oriunda recedere; quod erat primum et tertium.

Praeterea vero hoc casu tantum quisque alteri praestat, quantum accepit, et pro integra re alienata hic pretium et nihil amplius traditur, quia neutri animus est neque aliquid donandi neque etiam donato accipiendi: ergo etiam hic contractus in solidum est onerosus §. V. quod erat alterum.

Colligimus inde, quod si alter eo animo fuerit, ut contractum ex parte gratuitum, alter vero ut in solidum onerosum iniret; ob consensum deficientem negotium sit invalidum; nisi forte ex alterutrius culpa sustineatur. Unde sequitur ad contractum ita ex parte gratuitum ineundum utriusque consensum in hanc qualitatem desiderari; nec enim quilibet a quocunque donationem ita acceptaturus credi potest.

§. X.

§. X. Opponunt hiſce, aequalitatem pretii in contractibus oneroſis neceſſariam ex pretio communi non vero ex mente contrahentium tantum eſſe aeſtimandam. At cum inter contrahentes de re transferenda vel acquirenda agatur, iique libera ſuper rebus ſuis gaudeant diſpoſitione, naturale eſt, eorum hic mentem non vero vulgi eſſe ſpectandam, niſi oſtenſum fuerit, contrahentes ad ſequendum pretium commune eſſe obligatos, quod ex Iure naturali fieri non poterit. Siue ut et hoc addam, cum pretii quantitas non certa ſit, ſed arbitraria; §. 6. 7. 8. eamque determinandi iure nemo gaudeat praeter contrahentes §. 9. neceſſario ſequitur aequalitatem inter ipſos ex nulla alia quantitate quam ab ipſis conſtituta ſecundum iuris regulas diiudicari poſſe. Convenire autem noſtram explicationem vulgari de vocibus contractus gratuiti vel oneroſi ſententiae, quae in vocibus maxime ſpectanda eſt, inde diſcimus, quod in contractibus gratuitis ſemper qui aliquid etiam ex parte gratis accipit, is gratias agere ſoleat; at qui rem ita pretio vel minimo comparavit, is nunquam gratias agit, neque ei gratiae aguntur eſi vel maximum pro ea perſolverit. * Neque ergo negamus, inter alios hunc contractum, ſi initus fuiſſet, futurum gratuitum, ſed tantum inter hos contrahentes.

* Notabiles praefertim ſunt huius propoſitionis effectus intuitu euictionis, quae longe aliter in contractibus gratuitis ac in oneroſis praetatur.

§. XI. Obiicitur praeterea, iniquum eſſe, alterum cum alterius damno fieri locupletioſiorem, idque contra mentem contrahentium, qui in contractibus oneroſis non voluere, ut alter inde aut lucrum aut damnum ſentiret, immo ipſi rationi adverſari, ut quis ſine animo donandi a pretio rei communi recedat. Verum quod ad poſterius adinet, ex recenſione cauſarum, quae contrahentes ut a pretio communi recedant movere poſſunt, adparebit, ratiocinium illud fundamento

desistui, eademque opera videbimus, quid ad prius sit respondendum. Ipsae vero hae rationes adeo variae sunt, ut enumerare eas difficile sit. Referimus igitur ad eas errorem, vim & metum, necessitatem rei familiaris, lucri studium, adfectionem, quarum interpretes hic praecipue meminerunt; praeterea prodigentiam, negligentiam, arrogantiam, placendi studium et si qui sunt iis similes animi adfectus: quae omnes tam singulae quam aliis iunctae, tam in alienante quam adquirente adesse possunt; et quidem aliquae eorum in utroque contrahente simul, aliae vero ita ut diuersa in alienante et adquirente reperiatur.

§. XII. Etsi vero ex his iam adpareat, contrahentes saepius sine donandi animo a pretio rei communi recedere, non inutile tamen erit, quid in singulis obineat, praesertim cum quaedam earum contractum inualidum reddant, paulo accuratius inuestigare; et primo quidem regulariter quisque suo lucro studet, nullius fere alterius rei ratione habita; quem animum Plautus in *Persa act. IV. sc. IV.* eleganter sane depingit. Neque illud propositum ex amore sui oriundum, si modum seruet, reprehendi potest, qua de re postea latius erit agendum; atque omnia haec quae contrahentes faciunt, ut lucrum ex contractu sentiant, sub nomine circumueniendi, quod naturaliter contrahentibus liceat, comprehendit Pomponius in *L. XVI. §. 4. Dig. de minor.* Quia vero uterque contrahens suae utilitati studet, et plerumque ambo communi sensu gaudent, et ex eo res aestimant; plerumque rebus commune pretium statuitur, et raro ab eo receditur idque fere ex causis supra iam recensitis et nunc specialius explicandis; Quomodo vero haec omnia ipso rerum usu inter homines eueniant, in *L. VIII. C. de Resc. vendit.* latius ostenditur.

§. XIII. Quod igitur ad errorem adinet, is non tantum in re ipsa in contractum veniente, eiusque qualitatibus aliis

aliis, sed et in ipso pretio communi illius solo interuenire potest. Ut plurimum vero omnes hae erroris species efficiunt, ut a pretio rei communi recedatur, illudque vel augeatur vel minuatur. Qualiscunque vero ille sit, hoc effectu gaudet, ut contractus initus fiat inualidus. Consensus enim deficit, quia vnus contrahentium sub his circumstantiis animum contrahendi non habuit; Consensum autem sine vlla restrictione in contractibus non tantum circa rem, sed et circa modum contrahendi desiderari, etiam ex iis quae §. 2. monuimus probatur. Hinc id solum addimus, primo errorem illum ab allegante probandum esse, quod non solum per argumenta certa, sed etiam per verosimilia fieri potest; et huius posterioris speciei exemplum adhuc deinceps §. 21. videbimus; Praeterea non obstante errore aliquando nihilominus contractum subsistere; si errans in culpa sit, eaque alteri damnum datum sit, quod validitate contractus tantum refarciri potest; sed hoc ex regulis de praestatione culpa, quae in omnibus contractibus cum iis de adimplendo promisso concurrunt, diiudicandum; Denique quod Romani non ob quemlibet errorem, sed ob solum substantialem negotium irritum declarauerint, quin in illo etiam inter negotia b. f. et str. iur. aliquam fecerint differentiam; In alio quocunque vero ad id tantum agi potuerit, ne quis cum alterius damno locupletior fieret; quod non ob aliam rationem fecisse videntur; quam ut quae inter politicas eorum regulas praecipua semper habita fuit, litibus omnem quantum fieri posset, materiam praeciderent.

§. XIV. Etsi vero ita negotium inaequali pretio constituto fiat inualidum; non tamen id ullo modo ex inaequalitate pretii quam fingunt, sed ex consensu deficiente oritur. Cuius rei certissimo indicio est, quod etiam si tali errore interueniente pretium communi conueniens rei sit constitutum, quod facile fieri potest, si quis eo animo sit, ut non ni-

si minori pretio rem comparare aut cariore eam alienare velit, nihilominus talis contractus sit inualidus; quia etiam hic consensus adeoque fundamentum obligationis deficit ob eadem rationes, quas §. praeced. allegauimus; Constat adeoque, vitium illud non ex inaequalitate pretii quadam, sed tantum ex errore siue defectu consensus oriri.

§. XV. Altera causa constituendi pretii a communi differentis est vis et metus. Ob eam causam an negotium Iure Naturali fiat inualidum iam non disquirimus, neque ea disquisitione opus est, cum omnia argumenta, ex quibus §. praecedenti ostendimus, inaequalitati pretii hunc effectum non deberi, etiam hic applicari queant. Transimus igitur ad tertiam causam scil. necessitatem rei familiaris; ob quam contractum inutum semper ex regulis obligationis perfectae valere defendimus siue aequale siue differens a communi pretium fuerit constitutum. Consensit enim vterque sub his circumstantiis in rei alienationem; consensus autem nisi aliud quid obstat, legitimam parit obligationem: tale vero impedimentum legitimum adeoque causa contractus rescindendi non est rei familiaris necessitas quae aliquem ad contrahendum adegit, quippe quam a Deo profectam quisque ferre tenetur. Praeterea alias etiam illud inde sequeretur, omnem contractum ex necessitate inutum, etiam si a communi pretio haud recesserint contrahentes, nullum per LL. naturales futurum; quod non solum absurdum est, sed praeterea eo ipso ostenditur, ex inaequalitate pretii nullum omnino hic vitium oriri.

§. XVI. Cum hac necessitate saepe ex altera parte concurrat lucri studium aut affectio, quanquam vtrumque etiam cum aliis causis concurrere et posterior etiam ab vtraque parte adesse possit; et quamcunque hic speciem fingas vti et in reliquis causis §. XI. recensitis, contractus semper tamen validus erit, ob eandem saepius recensitam rationem.

Et

Et intuitu adfectionis quidem minimum adest dubii, cum haec reuera pretium ex causa rationi conueniente augeat. Reliquae etfi ut plurimum aut stolidae aut pravae sint; id tamen obligationem inde oriundam non tollit; quia quod ad primam earum speciem adinet, non quae hbet stoliditas & imprudentia, sed ea demum, qua homines communi omnibus rationis vsu destituuntur, contractus inualidos reddit; alias enim quilibet ratione gaudens stoliditatem et imprudentiam sibi ipsi imputare debet, neque adeo eius exceptione in contractibus uti potest; eo minus quia eadem prorsus ratio obtinet, si quis ex stoliditate et imprudentia contractum aliquem etfi a pretio communi non recedens celebrauerit, quod infinitis controuersis occasionem daturum foret; saltem id iterum inde adparet, neque hic inaequalitatem pretii vi sua, sed causam potius illius etiam ubi inaequalitas nulla adest, contractum vitare.

Et si vero etiam prauitas alterius contrahentis causam inaequalis pretii constituat, non ideo minus contractum validum fore ex eo adparet, quod contractus non alias tanquam illicitus vitietur, quam si aliquid absolute illicitum promissum sit, quod latius ostendere huius loci non est. Vel id saltem iterum adparet, idem etfi pretium est aequale communi, locum habiturum, adeoque nec hic inaequalitatem pretii illum effectum producere.

§. XVII. Neque his omnibus opponi potest, quod omne damnum alteri datum sit resarciendum. Hoc enim de damno, quod quis consensu suo patitur, affirmare non licet. Ratio enim, cur quis ad damnum sibi datum resarciendum agere queat, est, quia nemo sibi ius in res alterius asserere potest, quod tamen damnum dando fecit; cessat ergo haec ratio, si dominus in damnum sibi inferendum consentiat; quam hic libera prorsus de rebus suis gaudeat dispositio. At illud hic plerumque scilicet extra casum vis & erroris fer-

est dominus; cuius voluntas fuit, ut res eo pretio, in quod ipse cum altero consensit, alienaretur.

Ita vero in genere defendimus, ex causa inaequalitatis pretii contractum nunquam rescindi posse, et si quando contractus ob illam vitari videretur, id reuera ex alia causa oriri, quod in speciebus §. 13. 14. 15. propositis ostendimus.

§. XVIII. Etsi vero haec ita se habeant; non tamen ex eo colligi potest, nullum prorsus esse pretii communis in iure naturali effectum. Primo enim ex illo aliquando producitur obligatio imperfecta ex regulis humanitatis, quae vetant me cum damno alterius lucrum captare, sed ita cum aliis agere, uti eos mecum in simili casu agere optarem. In quantum ego ergo nullum damnum passus fui, aut alteri sciens damnum attuli, eatenus ad illud etiam rescindendum sum obligatus. Aliquando ergo non semper illud obtinet. Nihil enim impedit, quo minus etiam contractus a pretio communi recedens ex ipsis regulis humanitatis valeat; vel ob affectionem utriusque, item si uterque contrahens in simili necessitate rei familiaris versetur, et generaliter in omnibus speciebus, exceptis statim allegatis. Etsi vero in illis idem obtineat, quamvis a pretio communi contrahentes non recesserint rarissime tamen obtinebit, ut si res pretio communi sit alienata, vnus contrahentium in lucro alter vero in damno sit, unde hunc effectum eatenus pretio communi tribuere non dubitamus. Non tamen assentiri possumus illis, qui ex hac obligatione perfectam effinxerunt; indeque longe aliam in contractibus onerosis aequalitatem pretii ac nos §. 9. 10. proposuimus, desiderarunt.

§. XIX. Duplex praeterea effectus pretio vulgari in contractibus etiam ratione obligationis perfectae concedendus videretur. Scilicet primo si pretium in contractu aliquo non sit determinatum; contrahentes a pretio communi recessisse non praesumuntur. Hic enim applicari non potest regula

§. 9. proposita, licere contrahentibus quantum velint, a pretio communi recedere, quia hi pretium certum nullo modo determinarunt. Quoniam vero contrahentibus nihilominus placuit rem alienare, idque sine certi pretii determinatione; utique is consensus regulariter validam ac perfectam producit obligationem. Probari quidem non potest, certum pretium ab illis constitutum fuisse, at ex eo tamen colligi nequit negotium ob defectum probationis esse inualidum, quippe cum aliquando etsi non semper in iure naturali etiam coniecturis locus sit; qua de re dubitari nequit ubi ipsi contrahentes ex illis rem decidi voluerunt; id vero in nostro casu certum est, quo contrahentes, qui sciunt pretia rerum certa non esse, nihilominus sine eius determinatione contrahere voluerunt. Voluerunt ergo illud non ex certis sed ex verosimilibus argumentis definiri. Ex illis vero nisi specialis aliqua ratio aliud postulet, recte colligitur pretium commune utrique contrahenti placuisse, quin si illud non in puncto consistat sed latitudinem quandam habeat, quod fere semper accidit §. 6. 7. 8. medium sequendum esse. Addidi exceptionem, nisi specialis aliqua ratio aliud postulet; haec praecipue duplex est, nempe ex vna parte, si contrahentibus etiam hic aliud pretium placuerit; tum enim illud sequendum esse non est, quod dubitemus; posse vero illud etiam sine determinatione adcurata pretii euenire, vel ex eo solo constat, si fingamus vtrumque in rem illam statuisse pretium aliquod affectionis. Ex altera parte specialis ratio adest, si error aliquis intervenerit; tum enim quia uterque non ita consensus ac leges naturales requirunt, contractus quatenus res in integrum restitui potest erit inualidus, et superiores regulae applicari nequeunt. Id vero praeterea certum est, has causas ab eo, qui illas allegat, probari oportere; quia illud generaliter obtinet in omnibus exceptionibus a regula aliqua generali. Cum vero haec sit praesumptionis natura,

tura,

tura, vt tamdiu obtineat, donec contrarium probetur, sequitur in nostra specie contrahentes non praesumi a pretio communi recessisse. *

* Nihil hic diximus de doli et culpa praestazione, quia de illa specialiter hic non agimus; quamuis alias certum fit, ob illius rationem etiam hic contractum saepe ex valido infirmum et contra fieri, quin et pretium saepe longe aliud statuendum esse. Praesertim ea, quae de errore monuimus etiam hic ita sunt intelligenda, si dolus et culpa non intercesserint.

§. XX. Leges Ciuiles autem in hac specie aliquantum a iure naturali recesserunt, dum in emtione venditione et locatione conductione statuerunt, hos contractus sine certi pretii determinatione non valere; idemque in contractibus innominatis magis, cum eorum conditio hodie mutata sit, moribus etiam nostris obtinere non dubitarem, quia nulla ratio differentiae adduci potest. Ad illud vero constituendum hoc maxime Romanos mouisse videtur, vt litibus ita materiam praeciderent, quales quam plurimae ex tali pretii incertitudine oriri poterant, quia vero haec ratio nobis quoque adplicari potest, omnia haec etiam in foris nostris sunt seruanda, etsi alias pacta qualiacunque etiam nuda in illis valeant. Interim tamen regulae §. praeced. propositae etiam in iure ciuili non omni vsu destituuntur. Finge enim contractum rescindi amplius non posse, quod accidit, si res, (quam vocem hic latissimo sensu accipimus, ita alienata ante litem de pretio ortam ciuilitur vel naturaliter siue in solidum siue pro parte consumpta sit; cum enim hic restitui illa nequeat, neque tamen gratis illam alter ex intentione contrahentium retinere queat, pretium illi constituendum erit, quod non aliter, quam secundum regulas §. praeced. fieri potest. Caetera adhuc tamen negotium nunquam iure emtionis et locationis sed contractus innominati valebit; quia illius substantia

tia

tia deficit, quod in foro usu non destitui, adcurate rem contemplanti facile patebit.

§. XXI. Alter effectus legitimus pretii communis est; Quod si quis pretium a communi nimium differens constituerit, in errore versatus praesumatur, adeoque contractus sit invalidus, vsque dum contrarium probetur. Si enim nulla alia eius rei ratio allegari potest, necesse est illam ab errore peti, quia homines nihil sine ratione facere solent; Non vero praesumimus errorem nisi ubi differentia est nimia; praesumptiones enim argumentis probabilibus nituntur; at non potest adcurate dici, ubi contrahentes paulum a pretio communi recesserunt, illud eos ex errore fecisse, quia quam plurimae eius rei causae aliae adesse possunt; ne dicam ipsum pretium commune latitudinem quandam habere; ut adeo differentia minima ne differentia quidem vocari queat; at ubi differentia adest notabilis et nimia ac aliae causae fere deficiunt, saltem ex regulis verisimilitudinis; ea maxime ab errore petitur, isque idcirco tandem praesumitur, vsque dum contrarium probatum sit. Veritas eius rei etiam hoc argumento ostendi potest, quod ei secundum ius naturae prae aliis probandi onus incumbat, qui facti aliquo nititur, quod probari facile potest; non ille qui vel non facti vel eo quod probari nequit * at ille qui nimium a pretio communi recessit, facti tali nititur, quod ob raritatem suam in omnium oculos incurrit, cuiusque adeo ratio facile ostendi potest; error vero difficilius probari potest, nec facile ratio differentiae minoris demonstratur. Unde sequitur in hac aliud ac in illa obtinere.

Caetera cum haec praesumptio tantum sit, facile adparet, eam probatione contrarii elidi; adeoque contrahentes illud sequi non teneri, sed in dubio illud tantum secutos credi: quos effectus pretii communis alii perperam confuderunt, indeque si contrahentes pretium a communi differens constituerint, quamuis de voluntate eorum

rum constet, contractum vitari ob sicram aliquam pretii inaequalitatem statuerunt.

* Ea quae hic de onere probandi monuimus, quum ad aliam prorsus materiam pertineant; latiore explicatione indigent, quam hic addere scopus nostrae dissertationis non permittit.

§. XXII. Ultimo loco non inutile erit, in quantum ius civile hic a naturali recesserit, ostendere. In Leges et exempla veterum Graecorum et Germanorum quaedam circa hanc rem inquit Puffendorf in *Iur. Nat. et Gent. Lib. V. cap. III. §. ult.* ex quibus adparet eos nihil certi hac de re constituisse.

Israëlitarum sapientissimus legislator *Leuitic. XXV. §. 14. sqq.* etiam hac de re praeceptum populo suo dedit. Videtur utique Lex illa etsi morali ex parte ratione nitatur, non tamen moralis tantum, sed etiam civilis esse, quia inter medias leges civiles relata est; et est verosimile a iudicis arbitrio secundum illam fere determinationem iusti pretii pependisse. Agit tantum de venditione agrorum, et notant Judaeorum interpretes, illam in solis contractibus Israëlitarum inter se, non cum gentibus aliis seruatum fuisse. Ratio vero adcuratoris cum pretio communi conuenientiae requisitae illa est procul dubio; quod respublica illa a reliquis omnibus separata, quaeque adeo ex illis incrementum nullum sperare poterat, breui tempore omnino esset interitura; si alteri liceret alterum per contractus tales ad inopiam redigere. Poterat vero simul haec moralis perfectio longe facilius in illa, quam in aliis quauis republica obtineri. Quoniam enim Iudaei saltem initio commercia cum aliis gentibus nulla exercebant; tum iisdem praeterea alienatione praediorum rusticorum in perpetuum prorsus erat interdictum; hae vero ex §. 6. 8. praecipuae sint incertitudinis praediorum inter alias gentes causae: hinc pretia rerum apud illos

illos prae reliquis certa constitui potuisse, iure colligimus. Cum eadem lex apud alias gentes infinitas difficultates atque lites perpetuas paritura fuisset conf. Grot. *de Iur. bell. et Pac. Lib. II. cap. 12. §. 11.* Selden *Iur. Nat. et Gent. Lib. VI. cap. 7.*

§. XXIII. Post eos Romani quoque ut in aliis rebus sic etiam hic ius suum ad maiorem perfectionis politicae gradum euehere. Distinguendae autem sunt ex illorum principiis res quaedam, quarum pretium certum constitui reipublicae specialiter intererat, a reliquis omnibus. Ad illas iam ab initio relatae sunt usurae, etsi non semper eadem fuerit earum quantitas legitima. Retulere iidem huc etiam a temporibus Anastasii actiones. In his ne tantillum quidem pretium legibus adcurate definitum excedere licebat, in eoque a iure naturali strictaque eius ratione in utilitatem civium suorum quam longissime recessere, quia in his imprimis speciebus lucri nimia cupido cum plurimum non damno solum, sed pernicie coniuncta erat; vnde et hodie non solum eorum leges usurarias mutata tamen ipsa earum quantitate, quin et alicubi legem Anastasianam, cuius ratio in illa republica specialior aderat recepimus; verum etiam illorum solertiam in definiendo pretio rerum pro-mercalium, quibus nemini carere licet, imitati fuimus.

§. XXIV. At in reliquis omnibus rebus certis (incertarum natura enim talem constitutionem non admittebat) *L. II. Cod. de rescind. vend.* constituit, ut qui in contrahendo ultra duplum laesi essent, eius rescissionem petere possent, quia reipublicae intererat neminem insipienti adeo damno adfici, vnde periculum esset ipsum ad insipientiam redactum iri. Legem illam etiam ad emptorem quin ad omnes bonae fidei contractus pertinere, et qualis adcurate laesio desideretur, et quis sit illius effectus, in iure civili explicandum est. Hic ergo solum duplicem nota-

mus vtriusque iuris, naturalis et ciuilis differentiam. Scil. ex vna parte ius ciuile obligationem, quae iure naturali vel imperfecta vel nulla erat §. 18. in perfectam mutauit, si in tantum a pretio communi recesserint; ex qualicumque causa extra vim et dolum quae contractus semper vitiant, hoc factum fuerit, conf. §. 11. nisi huic beneficio vel expresse vel tacite renunciatum fuerit, vbi tamen iterum excipimus contractum ex necessitate initum, quando ipsa huius beneficii natura, ne illius renunciatio admittatur, postulat. Ex altera vero parte licet iure naturali error qualiscunque intuitu pretii communis contractum infirmum reddat §. 13. quia tamen hic dubio procul non substantialis sed accidentalis est, hinc is contractum nullo modo rescindere, immo nec vilo alio effectu gaudere poterit, nisi sit error ultra dimidium. Quod enim de errore in pretio Leges statuerunt contractum irritum fieri; id de errore in quantitate pretii communis intelligi non potest; vt adeo ius Romanum hoc vna parte hic aliquid iuri naturali addiderit, nouamque causam rescindendi contractus induxerit; ex altera vero detraxerit eidem, dum sustulit causam rescissionis ex illo iure descendente: quae omnia adhuc hodie vsu fori secundum ius ciuile seruanda videntur

T A N T V M.

ADNEXA RESPONDENTIS.

- I.
Specierum et corporum nulla admittitur compensatio.
- II.
Non datur pignus tacitum, conventionale.
- III.
Specificatio desiderat bonam fidem.
- IV.
Debitor facti ad factum non potest cogi.
- V.
Mandarius, qui quamvis bene extra praescriptos fines egit, non potest agere actione negotiorum gestorum.
- VI.
Ius in re potest esse momentaneum.
- VII.
Ratihabitio patris nuptias non reddit retro legitimas.
- VIII.
Legatarius vel fideicommissarius in testamento potest esse testis.
- IX.
Nuptiae inter parentes et liberos iure naturali sunt vetitae.
- X.
Testamenta quoad substantiam in iure naturae sunt fundata.
- XI.
Praelatio primogenitorum in successione non tollit aequalitatem liberorum.
- XII.
Fides hosti data est servanda.

Pras.

Praenobilissimo et Ornatissimo

DEFENDENTI

S. P. D.

P R A E S E S.

Iure tibi, Amplissimoque Parenti tuo, totique splendidae familiae de eruditione eximia cum suavissimis moribus iuncta, gratulari possum. Quo magis enim iuuenilis aetas cerea est in vitium flecti, eo praestantius est praeclarae et ad magna quaevis natae tuae indolis specimen, quod hisce illecebris prorsus moveri non potueris. Non obstante iuventute tua de Te testari possumus, paucos esse, qui tibi aequari possint, qui praeferatur neminem; Laeti igitur spondere, nulli dubitamus, te fructus largissimos solidioris ac fieri vulgo assolet iurisprudentiae tibi comparatae, propediem collecturum; Quod restat vale, et me, quod huc vsque fecisti, amare perge. Dabam
Kal, Augusti A. MDCCLXIII.

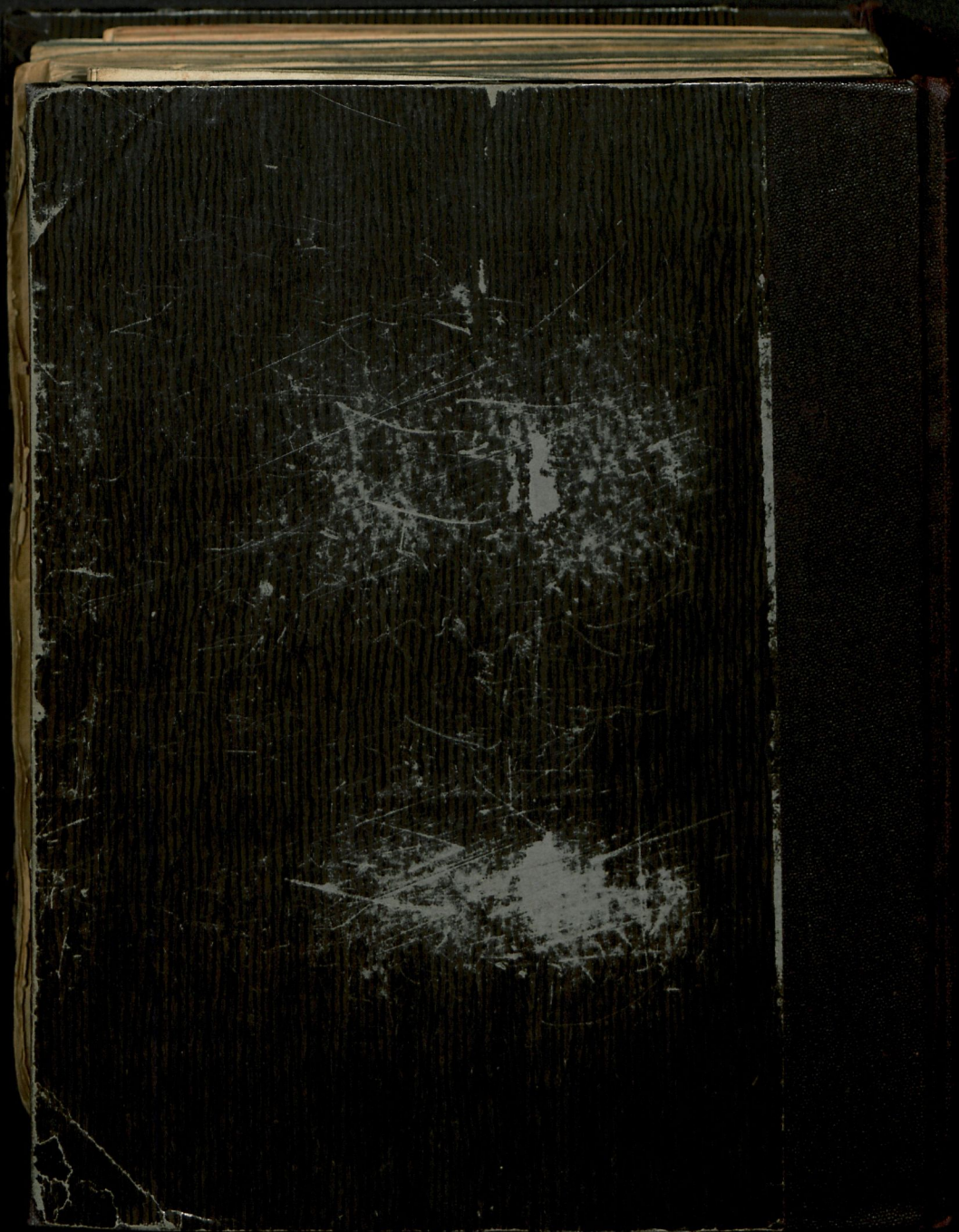

Duisburg, Diss., 1729/81(1)

ULB Halle
004 527 070

3

natm. 45.

14

6

DISSERTATIO
IVRIS NATVRALIS
DE 1763
AEQVALITATE PRETII
IN
CONTRACTIBVS SERVANDA.

QVAM
FAVENTE SVMMO NVMINE,
PRAESIDE

FRIDERICO GOTHOFREDO

I. A. F. SCHLEGTENDAL,
IVR. D. ET P. P. O. H. T. ACAD. RECTORE
PUBLICE DEFENDENDAM
SUSCIPIET

WERNERVVS REINHARDVVS BERNHARDVVS
DE MVNTZ,
CLIVO CLIVENSIS.
DIE XII. AVGVSTI MDCCLXIII.
H. L. Q. S.

TEVTOBVRGI AD RHENVVM,
TYPIS FRANCISC. ADOLPH. BENTHON,
ACAD. TYPOGR.

